PARIKAS/RAHVUSARHIIV

Soome vabatahtlikud on 30. detsembril 1918 just Tallinna saabunud ja marsivad paraadil läbi linna. Martin Ekström on ees sammuvatest ohvitseridest tagumine, see, kes üle õla sõdureid kamandab.

Soome sõjameeste SEIKLUSED RAKVERE MAIL

1930. aasta teisel suvistepühal elas Rakvere Soome külaliste visiidi tähe all. Virumaa Teataja kirjutas soomlaste külaskäigust kahel korral: 12. juunil edastati nii-öelda ametlik ülevaade, 14. juunil aga ilmus märksa lõbusam lugu.

N

Nimelt sõitsid 1930. aasta 8. juuni hommikul Tallinnast Narva Soome Ekströmi rügemendi mehed, kes üksteist ja pool aastat varem olid osa võtnud Eesti vabadussõjast.

ANDRES PULVER
andres.pulver@
virumaateataja.ee

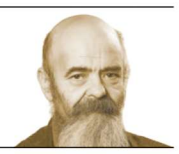

Kokku oli seltskonnas 74 inimest, nende seas neli naist, kellest üks oli halastajaõena Narva lahingu kaasa teinud. Ekskursioonijuht oli Ekströmi rügemendi adjutant leitnant Saarinen.

Esimese suvistepüha veetsid külalised Soomest Narvas, kus neile korraldati "suurepäraline vastuvõtt". Soomlased tutvusid lähemalt Narva linna ja selle ümbrusega, kus nad vabadussõja ajal ägedaid lahinguid olid löönud. Ka panid nad pärja sõjas langenute hauale.

Teise suvistepüha hommikul kell seitse jõudsid põhjanaabreist külalised Rakverre. Raudteejaama oli neid tervitama kogunenud palju rahvast. Kui rong jaama saabus, mängis orkester "Porilaste marssi". "Peagi ilmusid vagunitest Soome kangelased vabatahtlikud ltn. Saarineni juhatusel ja rivistusid jaama ette kahte viirgu," vahendas Virumaa Teataja.

Kui ametlikud tervituskõned ja hümn kuulatud, ehtisid külalisi "vastu võtma ilmunud daamid" nad lilledega.

Raudteejaamast siirdusid soomlased 2. suurtükiväegrupi kasarmusse, kus neid toideti. Pärast hommikusööki tutvusid külalised Rakverega ja tähtsamate siinsete asutustega ning asetasid pärja vabadussõjas langenud sõdurite mälestussambale.

5. üksik-jalaväepataljoni kasarmus korraldatud lõunasöök, millest võttis osa umbes 150 inimest, kujunes paari tunni pikkuseks sõbralikuks koosviibimiseks. Pärast seda näidati külalistele Arkna põllutöökooli ja Rakvere ümbruse lahingupaiku.

Õhtul oli Rahvaaias külaliste auks kontsert ühes tantsuga, kus "lõbusas meeleolus kuni kesköö aega viideti, mil koguneti lahkumiseks srt. grupi kasarmusse, kust kella 1 paiku siirduti jaama. Kell pool 2 lahkusid külalised postirongiga Rakverest".

See oli siis too ametlik kokkuvõte Soome sõjameeste visiidist Rakverre, mida major Martin Ekströmi juhitud Soome vabatahtlike pataljon 1919. aasta 12. jaanuaril vabastada oli aidanud.

Mitteametlik lugu, mis ilmus kaks päeva hiljem, on aga märksa lõbusam ja annab oluliselt ülevaatlikuma pildi sellest, mis soomlastega tegelikult Rakveres juhtus. Ja las kõnealune kirjutis olla siinkohal niisugusel kujul, nagu see 90 aastat tagasi lehes ilmus.

"Rakverelastele jätkub vist jälle mõneks ajaks kõneainet lõbusatujulistest ja avameelsetest soomlastest. Huvi külaliste vastu oli kõikjal silmatorkav. Juba külaliste vastuvõtt jaamas kujunes enam kui südamlikuks.

Õnneks olid ametlikud esindajad – linnapea ja maavalitsuse esimees – oma tervituskõned eeskujulikult – lakooniliselt, vist juba varemalt valmis vormuleerinud, mispärast nende tõlgitsemine nähtavasti mingisuguseid raskusi ei sünnitanud.

Külaliste nägudel peegeldus roidumus, sest kolm ööd-päeva uneta olekut, alalist rännakut ja vaimu värskendust "Viru valgega" on vist ka kangelastelegi liig.

> Nalja sünnitas neile üks majasilt, kus peremehe nimi Kulli, mis Soome keeles üht meesterahva alumise kehaosa nimetust tähendab.

Jõudes kasarmute piirkonda, ei suutnud külalised oma imestust tagasi hoida eeskujulikult korraldatud kasarmu esiste muruplatside suhtes. See jätvat eriliselt koduse ja nägusa mulje. Oma kodumaal ei olevat nad seda näinud, et kaitseväes sarnast oskust oleks kasarmu ümbruskonda kaunistada ja isegi keeduvilja aedu korraldada, nagu see meil silma paistis.

Kui külalised veel seda kuulsid, et kasarmud Eesti ajal ehitatud, siis olid nad veendunud, et Eesti oma kaitseväe eest eeskujulikku hoolt kannab.

Peale hommikueinet jätkus linnaga tutvunemine, kus vähemates gruppides, tõlkide saatel tähtsamaid asutisi külastati. Peab tähendama, et Rakveres vaid 7–8 inimest leidus, kes Soome keelt oskasid, mispärast külalised keeleoskamatuse tõttu tihti päris piinlikku seisukorda sattusid.

Soome keele iseärasduseks tuleb võrreldes Eesti keelega seda lugeda, et paljud ühesugused sõnad eestikeeles hoopis teise tähenduse omavad. Samati on hääldamise viis teistsugune kui meil.

Nalja sünnitas neile üks majasilt, kus peremehe nimi Kulli, mis Soome keeles üht meesterahva alumise kehaosa nimetust tähendab. Ka pidi üks daam mitu korda näost siiruviiruliseks minema, kui soomlasel suurest kostitamisest paar luksu peale kippus ja ta vabandada püüdis, et "suokaa anteeksi, mua nikottaa" s. o. "palun vabandada, mind luksutab."

Eriti meeldis meestele, et einelauas istudes polnud tarvis politsei ees hirmu tunda, nagu Soomes, kus viina küll saada võib, kuid mida restoraanis juues politsei silma eest varjamiseks mütsi all tuleb hoida.

Liikudes mööda linna äratas soomlaste tähelepanu autopasunate tuututamine. Nad ütlesid, et Helsingis autod täiesti ilma mingisuguse häälsignaalita liiguvad, sest sarnases linnas, kus autoliikumine niivõrt elav, et terved voorid sõidukeid üksteise sabas seisavad, pole ka autopasunatel tõepoolest mingisugust tähtsust. Pealegi juhib politsei sõidupunktides sõidukite liiklemist.

Meie inimestest võis märgata, et paljud soomlaste päevapildi aparaatide rohkuse üle imestasid. Neid olli tõesti pea igal teisel mehel kaasas ja ülesvõtteid tehti kõikidest tähtsamatest sündmustest, vastuvõttudest asutistes jne.; samati pildistasid nad tähelepanuväärivamaid ehitusi, nagu linna- ja maavalitsuse majasid, tuletõrje maja ja aeda, ausammast jne. Soomlastele on päevapildi aparaat – väike "Codax" – lahutamatuks reisiseltsiliseks kujunenud.

Muidugi ülistasid külalised meie edu ja olid hinge põhjani vastuvõtu südamlikkusest liigutatud. Kuid juhtus ka mõni väike arusaamatus. Nii, näiteks, arvasid mõned, et ka lõunalaual omad "aanispitsid" võib teha ja haarasid pudelikeste järele, milles äädikas seisis. Väike pettumus, mis küll õllega seda ohtramini tasa tehti.

Siiski ei saanud üks neist märkust tegemata jätta, et neile pea igalpool hapuid kapsaid pakutud – ka Rakveres. Soomlastele on hapu kapsas täiesti vastuvõtmatu toit ja üldse tarvitavad nad võrdlemisi vähe kapsaid. Sellest siis ka vist tuligi, et lõunalaual kapsastele küll kõige vähem tähelepanu kingiti.

Et külalistele kostitamisega päris liiga kiputi tegema, siis tekkisid päris lõbusad naljatused. Nii arvas üks neist, kui temale juba mitmendat korda sööki pakutud, et parem oleks seda tema naabrile eestlasele pakkuda, kes lahja nagu luu ja nahk.

Üldiselt nad vist eelistasid tüsedamaid inimesi, sest üks neist tähendas, et Narvas olnud neil küll tubli tõlk, kuid nii lahja, et võiks võrrelda teibaga, millele inimpea otsa torgatud ja krae kaela pandud.

Kõnedest väärisid tähelepanu linnapea ja õp. Mesiäise südamlikud tervitussõnad ja retke juhi Saarise vastus. Ka ei saa mainimata jätta, kuidas mälestussamba juures sama Saarinen pärga pannes lühidate, kuid südamest tulnud sõnadega Eesti ja Soome rahvaste ühist saatust toonitas. Rahva hulgas näis nii mõnelgi silmad niiskeks minevat.

Oli huvitav näha, kuidas üks soomlane ära tundis korteri perenaise, kelle juures ta vabadussõja ajal nädala päevad mööda saatnud – mõlemad olid pisarateni liigutatud; soomlane seletas kõigile, et nii head kohvi pole ta kusagil mujal saanud, kui selle vana daami juures.

Seltskondlise seisukoha peale vaatamata paistis, et külalisi mingisugune salapärane side ühendas, sest millegi muuga pole seletatav, kuidas, näiteks, insener lihttöölisega üheskoos oma isamaa ja vennasrahva saatusest vaimustusega kõnelesid. Ja olgugi, et seda suure hulga ees otsekohe ei öeldud, kuid kitsamas ringis kukkus nii mõnelgi lause, et kui kord veel vennasrahvas abi peaks vajama, siis ei lase nad seda omale kaks korda öelda.

Üldiselt peab tähendama, et see mälestusretk vist kauaks meele jääb mitte ainult kangelastele-külalistele endile, vaid ka meie inimestele.

Järgmisel päeval võis linnas liikudes avatud akendest rõkkavat grammofoni muusikat kuulda, millest kõrv selgesti Soome rahvalaule ja polkahelisid eraldas. Linn elas ikka veel teise ja viimase püha täielikult Soome ja soomlaste tähe all."

Väikese ääremärkusena võib öelda, et õpetaja Mesiäinen, kelle südamlikud tervitussõnad tähelepanu väärisid, oli Ingerimaalt pärit muusikaõpetaja ja koorijuht Gustav-Evert Mesiäinen, kes töötas Rakvere õpetajate seminaris.

Maavalitsus oli selleks ajaks juba uude majja kolinud. Majas, kus vabadussõja ajal ja ka pärast seda kuni 1927. aastani maavalitsus tegutses, oli 1919. aasta jaanuaris-veebruaris asunud Ekströmi pataljoni staap. 21. mail 2005 avati Rakvere suure sõbra Pentti Kangasluoma eestvõttel sel praegu Kaitseliidu majana tuntaval hoonel mälestustahvel Soome vabatahtlikele.

MARTIN EKSTRÖM JA "EKSTRÖMI MARSS"

Martin Ekström, kelle kolonelikraad on pärit Eesti vabadussõjast ja kes kuulsusrikkalt juhtis Soome vabatahtlikke, oli tegelikult ise rootslane ja Rootsi kodanik.

Kui Soome vabadussõda algas, siis oli Ekström esimesi Rootsi vabatahtlikke, kes läks Soomele appi.

"Ekströmi marss" on igal talvel Kuusalu vallas toimuv liikumisharjumust edendav ja sõjaajalugu tutvustav kogupereüritus.

Marss on pühendatud vabadussõjas Viru rindel võidelnud Soome vabatahtlike rügemendile ja nende rootslasest juhile kolonel Ekströmile.